

Proprietær Per Odgaard, Tastumgård og Ny Skivehus

Bevaringsværdigt gravsted

Peder (alm. kaldet Per) Odgaard Andersen (Andersen blev droppet i 1905) (22. juni 1851-19. januar 1910) blev født på gården ”Odgård” i Hvidbjerg på Thyholm.

I Odgaards hjem kom markante personligheder som lægprædikanten P. Larsen Skræppenborg, der boede på gården under sine ophold i på egnen, friskolemanden Kristen Kold og ”Danmarks vandrende afholdsapostel”, Ole Nygaard. Gennem dem stiftede Odgaard bekendtskab med grundtvigianismen, højskolebevægelsen og afholdsbevægelsen, og det kom til at præge ham gennem hele livet.

I 1867 – som 16-årig – kom Per Odgaard på Oddense Højskole i Midtsalling. Højskolen rettede sig mod unge mænd, der for nylig havde forladt grundskolen, og fagene var rettet mod drengenes fremtidige virke som landmænd. Udover dansk og historie blev der lagt stor vægt på fag, som kunne anvendes i dagligdagen som landmand.

Efter overstået værnepligt som korporal købte Odgaard i 1874 gården ”Tastumgård” i Kobberup sogn, Fjends Herred, og året efter anlagde han et mejeri ved gården. Odgaards mejeri udviklede sig hurtigt til et fællesmejeri, hvor en del af landmændene på egnen begyndte at holde flere køer end tidligere og solgte mælken til Odgaard. Odgaard valgte i 1883 at flytte Tastumgård øst for Tastum by, hvor han opførte store og moderne bygninger. I den ene ende af stuehuset blev der indrettet et moderne mejeri, der blev drevet ved dampkraft. Odgaard indså, at dampmaskinen kunne udnyttes til mere end at drive mejeriets maskiner. Han startede et teglværk ved Tastumgård og brugte dampmaskinen til at trække lerælteren, når der ikke var brug for den i mejeriet.

Odgaard begyndte kort tid efter sin ankomst til Tastum at holde folkelige møder i stuerne på Tastumgård, hvor han læste og fortalte for interesserede. Det varede ikke længe, før der også kom andre talere fra tidens store folkelige bevægelser: grundtvigianismen, afholdsbevægelsen og Venstrebevægelsen. Møderne på Tastumgaard var tiltrækkende for mange af egnens unge, der her fik mulighed for at møde nye tanker og tendenser i tiden. To af de unge, der søgte til Tastum, var den unge Jeppe Jensen fra Aakjær i Fly, der ligefrem boede på Tastumgård i perioder og ivrigt deltog i møder og diskussioner, og den unge Marie Bregendahl. Rygtet om det folkelige liv på Tastumgård spredtes hurtigt, og folk kom langvejs fra for at deltage i møderne. Blandt disse var f.eks. den unge mejeriejer **Esper Andersen**, der i 1884 startede eget fællesmejeri i Jebjerg i Salling. Politisk var Odgaard Venstremand. Han var i flere perioder medlem af Kobberup-Feldingbjerg-Gammelstrup sogneråd og blev to gange valgt som sognerådsformand. I 1887 blev han opfordret til at stille sig som folketingskandidat for Venstre i Viborgkredsen, men han afslog opfordringen. Fra 1901 til 1907 var han medlem af Viborg Amtsråd, valgt af Venstre.

Per Odgaard havde en evne til at finde unge, dygtige erhvervsmand at samarbejde med. Det var folk, der kunne stå for driften af de virksomheder, de sammen startede, mens Odgaard stod for økonomien.

I perioden 1874-1901, hvor Odgaard boede på Tastumgård, gik han i samarbejde med to af Fjends Herreds store industrielle iværksættere: Teglfabrikant **Chr. Sørensen**, Højslev St., og tørvefabrikant Hans Nielsen, Sparkjær. Begge samarbejder handlede om industriel forarbejdning af naturligt forekommende råstoffer i lokalområdet.

I eftersommeren 1901 købte Odgaard den tidligere herregård Ny Skivehus i Skive vestre Landsogn. Ny Skivehus var en gård på 22 tdr. hartkorn svarende til 213 tønder land, og prisen var 135.000 kr. Der var kun få hundrede meter fra Skives bygrænse til bygningerne på Ny Skivehus. Den bynære beliggenhed gav rige muligheder for at sælge byggegrunde, og det var bl.a. det, der var Odgaards hensigt med at købe den store gård. Odgaard begyndte allerede i 1902 at sælge ud af Ny Skivehus’

jorder. I efteråret 1907 var halvdelen af Ny Skivehus' jorder solgt fra til husmandsbrug, boliger og fabrikker. På de fem år blev der i alt opført 71 huse på Ny Skivehus' jorder.

Per Odgaard ville ikke bare sælge byggegrunde – han ville skabe en bydel med fabrikker, butikker og boliger. I årene 1903 til 1907 var Odgaard involveret i starten af seks fabrikker: Skivehus Cementstøberi (1903), Skivehus Asphalt- og Tagpapfabrik (1905), Skivehus Elektricitetsværk (1905), A/S Jydsk Motor- og Maskinfabrik (1906), A/S Jydske elektriske Bomulds- og Linnedvæverier (1907) og A/S Skivehus Tobaksfabrik (1907) – alle placeret i et nyt industrikvarter ved Odgårdsvej og Godthåbsvej, få meter fra Ny Skivehus. Odgaard var (med)jejer/bestyrelsesmedlem i alle virksomhederne, og han fungerede som bogholder o.l. for flere af dem, mens den tekniske ledelse blev overdraget til – ofte unge – håndværkere, som Odgaard havde fået kontakt med. Det var kombinationen af Odgaards penge og hans evne til at finde unge, der kunne stå for den tekniske ledelse af fabrikkerne, der muliggjorde den hektiske gründerperiode ved Ny Skivehus.

Per Odgaard døde den 19. januar 1910. I 1915 blev der rejst et mindesmærke for Odgaard på Skive Kirkegård. Mindestenen blev udført af billedhuggeren Elias Øllgaard, Århus. I 1925 blev der efter en indsamling rejst en mindesten for Odgaard ved landevejen fra Skive til Sjørup i Tastum. Inskriptionen på mindestenen blev skrevet af forfatterinden Marie Bregendahl.

Læs mere:

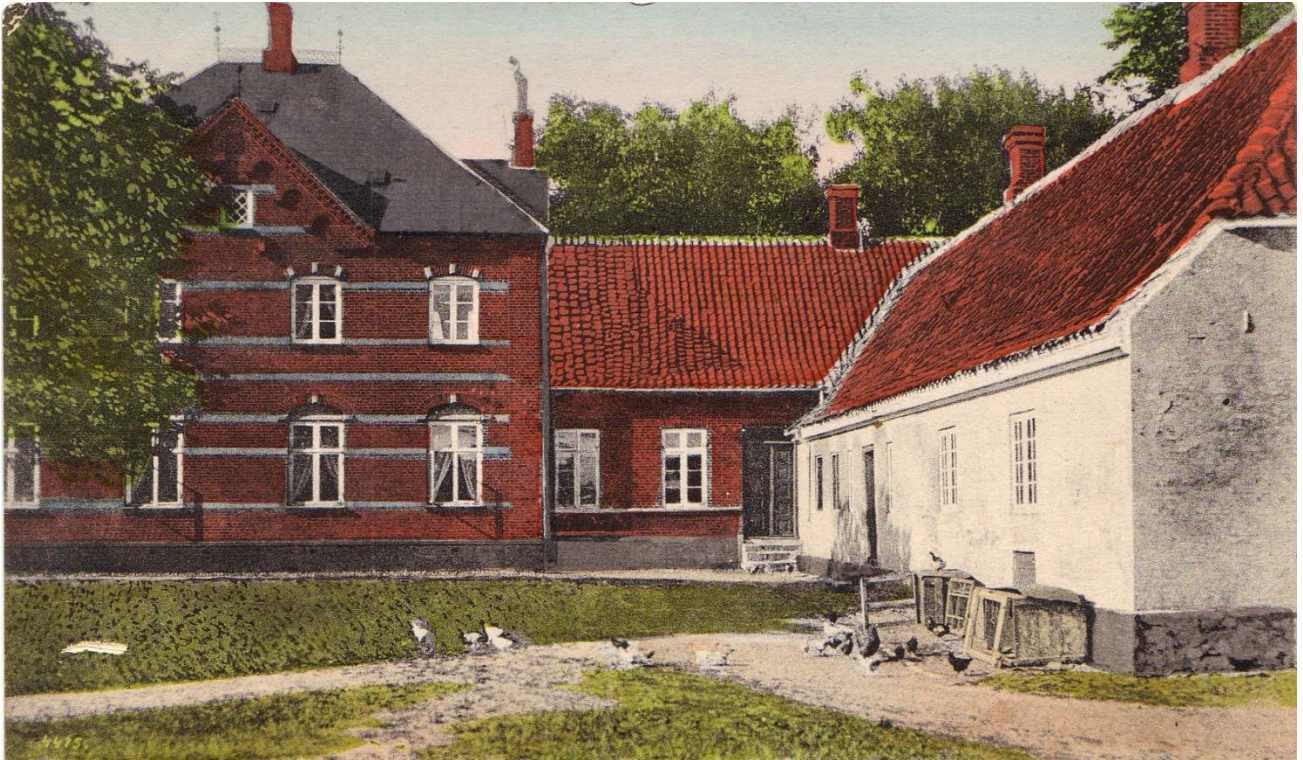
Niels Mortensen: Et industrieventyr i Skive. I: Skivebogen 1990, s. 70-109.

Niels Mortensen: "En ny, lille by, sådan en selvstændig by". Proprietær Per Odgaard og industrikvarteret ved Ny Skivehus. I: Viljen til Velfærd, Velstand og Vækst. 2018, s. 63-114.

Ægteparrene Per og Jørgine Odgaard og Marinus og Else Jensen på udflugt til Himmelbjerget ca. 1908.

Fra venstre står proprietær Per Odgaard, Jørgine Odgaard, bogtrykker og fabrikant Marinus Jensen og Else Jensen. Odgaard og Mar. Jensen arbejdede bl.a. sammen om udstykningen af herregården Nørgård i Grinderslev Sogn.

I 1901 købte Per Odgaard herregården Ny Skivehus umiddelbart vest for den daværende Skive by. I løbet af få år udstykkede han området omkring herregården til byggegrunde og deltog i etableringen af flere fabrikker i den nye bydel.

